

* نام کتاب: جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی

* مؤلف / مترجم: حشمت‌الله طیبی

* ناشر: انتشارات دانشگاه

* نوبت و محل چاپ: تهران، دوم

* سال نشر: ۱۳۷۴

۲- جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی ایلات و عشایر

از جمله کتب مشابه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ایل‌ها، چادرنشینان و طوایف عشایر ایران
 - کوچ‌نشینی در ایران
 - مقدمه‌ای بر شناخت ایلات و عشایر
 - جامعه‌ایلی در ایران
 - ایرج افشار سیستانی
 - اسکندر امان‌اللهی بهاروند
 - عبدالله شهبازی
 - علی بکوک باشی
- این اثر در درس جامعه‌شناسی ایلات و عشایر مقطع کارشناسی جزء دروس اصلی محسوب می‌شود.

الف) بررسی شکلی

نگارش کتاب رسا و روان است؛ یعنی مؤلف توانسته است ضمن استفاده از مفاهیم علمی برای روشن شدن آنها از جملات ساده و قابل فهمی استفاده کند.

نویسنده برای بیان مطالب خود، اکثراً جملات طولانی و ترکیبی را انتخاب نموده است اما توانسته است با تقسیم بندی جملات به وسیله ویرگول و... مطالب را بطوری که قابل فهم و انتقال باشد ارائه دهد.

اثر فوق از لحاظ حروف‌نگاری و صفحه آرایی قابل قبول است. طرح روی مجلات اگرچه نمودی از عنوان است ولی می‌توانست از تصاویر زیبا و برانگیزنده استفاده شود. کتاب برای دروس ۲ و ۳ واحدی تنظیم شده است. لکن به علت نبود پیچیدگی مطالب می‌تواند برای ۲ واحد نیز مورد استفاده قرار گیرد. کتاب فاقد نتیجه‌گیری، خلاصه و کتاب‌شناسی است.

ب) بررسی محتوایی

مؤلف اکثر مفاهیم را به صورت فرانسوی به‌کار برده و در معادل سازی فارسی آنها نیز موفق بوده لیکن با توجه به اینکه دانشجویان اکثراً به زبان انگلیسی آشنایی دارند، خوب بود که معادل انگلیسی آنها نیز ذکر می‌شد. در این اثر تقریباً هر جا که لازم بوده از برخی ابزارهای علمی لازم برای تفهیم موضوع استفاده شده است؛ مثلاً، در توضیح رمالی، فال گیری، و طالع‌بینی برای نشان دادن رموز از جداول مربوطه نیز استفاده شده است (ص ۳۰۵)؛ هم‌چنین نمونه‌ای از واحد شمارش پول و خط مربوط به آن در صفحات ۲۴۴-۲۷۷ ذکر شده است.

نویسنده علاقه‌مند بوده فهرست کتاب را با توجه به مفاهیمی که دانشگاه‌ها و یا سازمان‌های آموزشی مشخص کرده‌اند، تطبیق داده و از اطاله کلام خودداری نماید. مطالب کتاب با در نظر داشتن اهداف و با تطابق آنان در این اثر، کلیات مربوط به جامعه عشایری ایران، تعریف عشایر و پراکندگی عشایر تقریباً مورد بحث قرار گرفته و بسیار جزئی به شهرهای عشایری و جمعیت عشایری ایران پرداخته شده است؛ هم‌چنین، در مورد عشایر مرکزی ایران به صورت مختصر بحث شده اما مورد بررسی قرار نگرفته است؛ هم‌چنین به بحث‌های مربوط به

بافت اجتماعی و سیاسی و قدرت آن در سطح عمومی به صورت بسیار مختصر و جزئی پرداخته شده است؛ اما همین مفاهیم و اصطلاحات در مورد کردها با توضیح مفصل‌تری ارائه شده است. کتاب با وجود فراوانی فاقد نظریه‌های مردم‌شناسی است. در زمان نگارش اثر، جدیدترین منبع مورد استفاده از زبان انگلیسی و فرانسه، سال ۱۹۸۸ م و در بخش کتب فارسی، سال ۱۳۶۹ (ه. ش) است. که با توجه به تاریخ انتشار اثر، مناسب است.

کتاب به بخش‌ها و بخش‌ها به فصولی تقسیم شده است. استنادها و ارجاع‌های اثر در سطح قابل قبولی است و چه در متن و چه در پاورقی به منبع مورد استفاده دقیقاً اشاره شده است.

اگر قرار باشد این کتاب هم‌چنان به عنوان کتاب درسی مورد استفاده قرار گیرد، نمونه ایلات و عشایر، گرد، که در این کتاب بسیار بر آن تکیه شده است، نمونه کاملی برای شناخت ایلات و عشایر ایران نیست و قاعدتاً می‌بایستی، محور این کتاب، ایلات و عشایر بختیاری و قشلاقی را نیز در برگیرد.

از آنجا که مؤلف فرزانه کتاب درقید حیات نیست، اعمال تغییرات در اثر منتفی است؛ لذا، بهتر است برای رفع کاستی‌های اثر از کتب جانبی استفاده شود. پرداختن به کوچ نشینی در ایران، مسئله جمعیت‌شناسی تاریخی و جمعیت‌شناسی فعلی قبایل و عشایر ایران، تغییرات و افت و خیزهای شدید آن در گذشته، از جمله مباحثی است که، ذیل عنوان این درس، پرداختن به آنها الزامی است و روند طبیعی و فعلی جمعیت‌شناسی ایران را آشکار خواهد کرد.

دومین فصل بسیار مهم است و مسئله فراموش شده در این اثر و سایر کتب مربوط به کوچ نشینی در ایران، مسئله آینده عشایر است. سرگردانی در میان مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی ایلات و عشایر سبب شده که پیوسته‌های کتاب با متن کتاب به یک‌پارچگی لازم دست نیابند. باوجود مطالب بیان شده، این کتاب هم‌چنان به دلیل نقاط قوتش می‌تواند به عنوان کتابی مرجع مورد استفاده قرار گیرد.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی